

NRC-Handelsblad, 9 september 2008

Diepe verontschuldigingen voor bloedbad Rawagede

Door onze correspondent Elske Schouten

Ambassadeur Van Dam bood vandaag „diepe verontschuldigingen” aan voor het bloedbad dat Nederland in 1947 aanrichtte op West-Java.

Balongsari, 9 dec.

Waren het nu excuses of niet? De Nederlandse ambassadeur in Indonesië woonde vanochtend voor het eerst de herdenking bij van het bloedbad in het dorp Rawagede op West-Java. Nederlandse soldaten moordden er 61 jaar geleden bijna de hele mannelijke bevolking uit. De Tweede Kamer had om de aanwezigheid van de ambassadeur gevraagd.

In zijn toespraak, zoals altijd in het Indonesisch, verwees ambassadeur Nikolaos van Dam naar eerdere „diepe verontschuldigingen van de Nederlandse regering”.

Het zou niettemin de eerste keer zijn dat de regering excuses aanbiedt voor oorlogsmisdaden tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog van 1945 tot 1949. Tot nu toe ging het altijd over ‘spijt’. Ook Van Dam eindigde zijn rede met een citaat over ‘spijt’. Maar na afloop zei hij tegen de pers: „Jullie kunnen het gerust excuses noemen. Voor mij is het hetzelfde.”

Als het al excuses waren, zijn ze bij het Indonesische publiek in elk geval niet overgekomen. Bij de weduwen van vermoorde dorpsbewoners – nu allen in de tachtig – sowieso niet. „Ik wist dat hij er was”, zei weduwe Wanti na afloop over de ambassadeur. „Maar ik begreep toch niet wat hij zei.”

Ook Batara Hutagalung, initiatiefnemer van het Indonesische Comité Nederlandse Ereschulden (KUKB), kon er geen wijs uit worden. Zijn organisatie vraagt al jaren om excuses van de Nederlandse regering. Hutagalung: „Dit was een gemengde boodschap, want sprak hij nou over excuses of over spijt? Hij is natuurlijk een diplomaat, dus hij zegt dat het hetzelfde is. Maar dat is het niet.”

De grootste stap in het Nederlands-Indonesisch verzoeningsproces zette toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Ben Bot, toen hij in 2005 als eerste lid van een Nederlandse regering de viering van de onafhankelijkheidsdag van Indonesië bijwoonde. Hij zei toen dat Nederland door de politieke acties „aan de verkeerde kant van de geschiedenis is komen te staan”, en betuigde „spijt” voor het lijden daardoor. Die rede werd zeer goed ontvangen in Indonesië.

Na zijn toespraak zei ambassadeur Van Dam dat Nederland dit al veel eerder had moeten doen. „Het heeft zestig jaar geduurd, dat is heel lang. Oud-strijders hebben dat altijd tegengehouden.” Wat hem betreft had het al bij de soevereiniteitsoverdracht in 1949 gekund.

Het bezoek van de ambassadeur aan Rawagede, dat nu Balongsari heet, was extra beladen, omdat negen weduwen en een overlevende de Nederlandse staat in september aansprakelijk stelden voor de dood van hun familieleden. Via een Nederlands advocatenkantoor eisen zij schadevergoeding en ‘genoegdoening’. Twee weken geleden zei de staat dat de zaak verjaard is, dus dat er geen schadevergoeding komt. Advocaat Liesbeth Zegveld zal binnenkort beslissen of ze nu naar de rechter gaat.

Voor de nabestaanden in Rawagede is schadevergoeding belangrijker dan excuses. Weduwe Cawi hoopt dat het bezoek van de ambassadeur haar geld oplevert. „Dat is belangrijk voor mensen uit de kampong, zoals wij.”

Vandaag kregen de tien directe nabestaanden te horen dat zij van de Nederlandse stichting Eerlijk Delen ieder 500 euro krijgen. Maar ook dat hadden ze een half uur na de plechtigheden nog niet helemaal door, want de toezpraken begrepen ze niet en verder had nog niemand het hun verteld. „Kun je dat voor me opschrijven”, vroeg weduwe Tijeng. „Ik ben bang dat ik het anders vergeet.”

Wat Van Dam precies zei in Rawagede

Ambassadeur Nikolaos van Dam zei in Rawagede: „De Nederlandse regering heeft meerdere malen haar diepe verontschuldigingen aangeboden (*menyampaikan permintaan maaf*) aan het Indonesische volk voor de gebeurtenissen in het jaar 1947, zoals in 2005 door de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken, Bernard Bot.”

Ben Bot gebruikte in 2005 echter niet de term ‘verontschuldigingen’, maar ‘spijt’ (*regret*).

In de volgende zin van zijn toespraak had Van Dam het over de *pernyataan maaf* van de Nederlandse regering, te vertalen als een ‘verklaring van excuses’. Het laatste deel van de toespraak van Van Dam kwam letterlijk uit Bots speech van 2005. De laatste zin daarvan was: „Uit naam van de Nederlandse regering

wil ik graag mijn diepe gevoel van spijt (*rasa penyesalan*) betuigen voor het lijden dat men heeft moeten ondergaan.”

In de Nederlandse vertaling van de toespraak van Van Dam, die de ambassade uitdeelde aan de pers, wordt niet gesproken van excuses of verontschuldigen, alleen van ‘spijt’. Van Dam, op de vraag of er niet toch een verschil is in de Indonesische versie: „Je kunt het gerust excuses noemen. Voor mij is het hetzelfde. Je kunt je alleen afvragen of het wel mogelijk is excuses aan te bieden namens een vorige generatie.”